НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ» ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ ТА СОЦІОГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН ІМЕНІ О. М. ЛАЗАРЕВСЬКОГО

Кафедра історії України, археології та краєзнавства

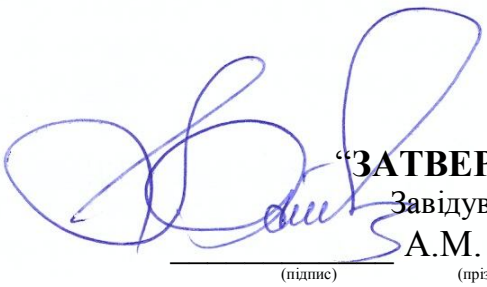

“**ЗАТВЕРДЖУЮ**”
Завідувач кафедри
_____ А.М. Острянко
(підпис) (прізвище та ініціали)

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПОЛЬОВА АРХЕОЛОГІЯ

Освітня програма 032 Історія та археологія

2022–2023 навчальний рік

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри історії України, археології, та краєзнавства Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Протокол №1 від «31» серпня 2022 р.

Розробники: Веремейчик Олена Михайлівна, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії України, археології, та краєзнавства Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Мова навчання – українська.

Мета навчальної дисципліни

Викладання цієї дисципліни має на меті ознайомити здобувачів освіти з методикою отримання речових джерел з історії України, а також забезпечити формування основних навичок роботи з речовими джерелами. Курс ”Польової археології” повинен дати знання з теорії та методики археологічних досліджень, інформацію про комплекси речових історичних джерел та методи роботи з ними.

Обсяг дисципліни

	Денна форма	Заочна форма
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість годин: - лекції - практичні / семінарські - лабораторні - індивідуальні завдання - самостійна робота студента	90 16 10 – – 64	

Статус навчальної дисципліни _____нормативна_____
(нормативна / вільного вибору)

Очікувані результати навчання (програмні результати навчання, загальні та фахові компетентності), що формуються у процесі вивчення дисципліни «Польова археологія»

ЗК3. Здатність використовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології.
ЗК8. Здатність до креативності як основи постановки та досягнення цілей діяльності, адаптації до нових ситуацій, роботи в умовах обмеженого часу та ресурсів.
ФК1. Знання історії історичної думки, сучасної історіографічної ситуації та використання сучасних методологічних і міждисциплінарних підходів для постановки, розв’язання та інтерпретації актуальних наукових проблем.
ФК3. Здатність критично аналізувати актуальні проблем історіографії, джерелознавства, археології, вітчизняної та всесвітньої історії
ФК4. Здатність до самостійного пошуку та опрацювання фахової інформації з застосуванням сучасних інформаційних та комунікаційних технологій.
ФК6. Знання здобутків сучасної методики викладання історії та суміжних дисциплін та їх застосування в освітній діяльності.

ПРН:
ПРН1. Базові знання подій, процесів та явищ української та світової історичної науки, основних етапів розвитку історичного мислення та пізнання, історіописання, становлення понятійного апарату історичної науки.
ПРН2. Базові знання сучасних підходів до організації та проведення наукових досліджень.

ПРН7. Уміння самостійно аналізувати відмінності в історіографічних концепціях, підходах та поглядах на різні історичні проблеми, виявляти взаємозв'язки між процесами минулого та сучасності у широких мультидисциплінарних контекстах.
ПРН11. Уміння упорядковувати історичні джерела у відповідності до їхнього інформаційного потенціалу при розробці конкретної дослідницької проблеми.

Передумови для вивчення дисципліни: археологія України та методика польових археологічних досліджень

Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
83 – 89	B	добре	
75 – 82	C		
68 – 74	D	задовільно	
60 – 67	E		
35 – 59	Fx	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Теоретичні проблеми польового археологічного джерелознавства												
Тема 1. Предмет та завдання польової археології.	8	2										
Тема 2. Історія розвитку польової археології	12	2	2			10						
Тема 3. Археологічні пам'ятки. Класифікація археологічних пам'яток.	12		2			10						
Тема 4. Культурний шар.	12	2										
Разом за змістовим	42	6	4			20						

модулем 1												
Змістовий модуль 2. Польові археологічні роботи												
Тема 1. Організація польових археологічних робіт	8	2										
Тема 2. Археологічні розвідки.	10	2	2			10						
Тема 3. Розкопки давніх поселень та городищ.	16	2				10						
Тема 4. Розкопки давніх поховань.	14		2			10						
Разом за змістовим модулем 2	48	6	4			30						
Змістовий модуль 3. Камеральна обробка матеріалу та складання звіту за наслідками археологічних досліджень												
Тема 1. Камеральна обробка матеріалу	15	2				5						
Тема 2. Археологічний звіт та польова документація	13	2	2			9						
Разом за змістовим модулем 3	28	2	2			14						
Разом	90	16	10			64						

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Види археологічних пам’яток та особливості їх вивчення.	2
2	Археологічні розвідки.	2
3	Методичні прийоми розкопок культурного шару та об’єктів поселень та городищ.	2
4	Методика дослідження поховальних пам’яток.	2
5	Методика зарисовки керамічного матеріалу та індивідуальних знахідок.	2
Усього годин практичних занять		10

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Історія розвитку польової археології. Підготовка до практичного заняття 1. Розвиток вітчизняної	10

	польової археології. Розглянути етапи становлення вітчизняної польової археології, прослідкувати еволюцію методики польових археологічних досліджень.	
2	Тема: Археологічні пам'ятки. Класифікація археологічних пам'яток. Підготовка до практичного заняття 2:Види археологічних пам'яток та особливості їх вивчення. Проаналізувати значення пам'ятки археології як історичного джерела. Розглянути різноманітність археологічних пам'яток, на підставі їх класифікації проаналізувати особливості застосування тих чи інших методів польової археології, що використовуються при їх вивченні. Проаналізувати поняття археологічний комплекс та його конкретний зміст, а також розглянути питання формування культурного шару та особливості аналізу його стратиграфії	10
3	Тема: Археологічні розвідки. Підготовка до практичного заняття 3 Археологічні розвідки. Розглянути мету проведення археологічних розвідок. Вивчити етапи підготовки до розвідки та конкретні методи проведення різних видів розвідкових досліджень.	10
4	Тема: Методика розкопок поселень та городищ. Підготовка до практичного заняття 4. Методичні прийоми розкопок культурного шару та об'єктів поселень та городищ. Звернути увагу на особливості дослідження поселень на різних територіях та в різних геологічних умовах. Розглянути методику дослідження пам'яток різних епох.	10
5	Тема: Розкопки давніх поховань. Підготовка до практичного заняття 5. Методика дослідження поховальних пам'яток. Познайомити здобувачів освіти з різними типами поховальних пам'яток. Розглянути методику дослідження могильників, курганів та інших типів поховальних пам'яток..	10
6	Тема: Камеральна обробка матеріалу. Підготовка до практичного заняття 6. Методика зарисовки керамічного матеріалу та індивідуальних знахідок. Навчити правильно малювати кераміку та знахідки, Привити здобувачам освіти основні навички оформлення археологічних рисунків.	5
7	Тема: Археологічний звіт та польова документація Підготовка до практичного заняття 7. Оформлення топографічного плану археологічної пам'ятки та її опис. Привити студентам конкретні навички при складанні топографічних планів місцевості, вміння об'ємного бачення місцевості, правильність нанесення різноманітних умовних позначок, вміння та правильність складання текстового	9

	опису конкретного топографічного плану.	
Усього годин на самостійну роботу		64

Методи навчання

1. Інтерактивні методи навчання (диспут);
2. Словесні методи навчання (лекція, бесіда);
3. Практичні методи навчання (виконання творчих завдань, підготовка доповідей, презентацій);
4. Проблемний виклад матеріалу;
5. Дослідницький метод навчання.

Методи контролю

1. Усне опитування, участь у груповій роботі;
2. Творчі роботи, презентації;
3. Контрольна робота.

Засоби діагностики результатів навчання

- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- реферати;
- робота з компасом, фотоапаратами, нівеліром тощо;
- робота на реальних археологічних об’єктах.

Розподіл балів

Розподіл балів за темами

ЗМ № 1				ЗМ № 2					ЗМ № 3		Разом
Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	**Т6**	Т7	Т8	к./р	Т9	Т10	
	9	9			18	9	9	3	8	10	75

Розподіл балів за формами контролю

Види контролю	Кількість	Бали	Загальна кількість балів
Виконання самостійної роботи	8	4	32
Усна відповідь на практичному занятті	8	5	40
Контрольна робота	1	3	3
Екзамен			25
Усього:			100

Методичне забезпечення

1. Навчальна программа.
2. Робоча програма навчальної дисципліни.
3. Методичні матеріали до практичних занять.
4. Теми і завдання для самостійного опрацювання.
5. Матеріали до лекційних занять.

Рекомендовані джерела інформації

Основна література:

1.Авдусин Д.А. Полевая археология СССР. М., 1980.
2. Археологія України /За ред. Л.Л. Залізняка. К., 2005.
3. Блаватский В.Д. Античная полевая археология. М., 1967.
4. Брейд У., Трамп Д. Археологический словарь. М., 1990.
5. Відейко М.Ю. Археологія в Інтернеті. Довідник. К., 2001.
6.Готун І.А., Качуренко В.Ю., Максимов В.В., Моргаєнко К.О. Новобудовні археологічні експедиції в контексті господарського судового процесу: Методичний посібник. К., 2005.
7. Закон України «Про охорону культурної спадщини» // Відомості Верховної Ради України. 2000. № 39.
8. Закон України «Про охорону археологічної спадщини» // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 26.
9. Естественнонаучные методы в полевой археологии. Вып.1 М., 1997.
10. Естественнонаучные методы исследования культурных слоев древних поселений. М. 2004.
11. Клейн Л.С. Археологические источники. Л., 1978.
12. Клейн Л. С. Археологическая типология. Л, 1991.
13. Козак О. Д., Потєхіна І. Д., Слободян Т. І., Гупало В. Д. Методичні рекомендації до польової антропології. Київ, 2020.
14. Консервація і реставрація пам’яток архітектури. Київ; Львів, 1996.
15. Мартынов А.И., Шер Я.А. Методы археологического исследования М., 2002.
16. Мезенцева Г. Дослідники археології України. Чернігів, 1997.
17. Методика полевых археологических исследований. Л., 1989.
18. Методика археологических исследований и раскопки археологических памятников // Краткие сообщения института археологии АН СССР. 1977. Вып. 148.
19. Методические рекомендации по исследованию антропологических материалов при археологических раскопках. К., 1985.
20. Предмет и объект археологии и вопросы методики археологических исследований. Л., 1975.
21. Пуголовок Ю., Котенко В., Єфанова С. Обробка кераміки в польових і камеральних умовах (методичні рекомендації): матеріали Археол.-керамолог. літ. акад. в Опішному. Опішне, 2017 .
22. Проблемы абсолютного датирования в археологии / под. ред. Б.А. Колчина. М., 1972.
23. Теория и методы археологических исследований. Киев, 1982.

24. Фармаковский М.В. Консервация и реставрация музейных коллекций. М., 1947.
25. Федоров-Давыдов Г.А. Статистические методы в археологии. М., 1987.
26. Чмихов М.Ю., Шилов Ю.О., Корнієнко П.Л. Археологічні дослідження курганів. К., 1989.
27. Шувалов Я.А. Основы топографии. М., 1951.

Допоміжна література

1. Артемьев А.В. Некоторые рекомендации к сбору и сохранению палеоантропологического материала (для последующего медицинского анализа) // Археологічні відкриття в Україні 2000–2001 рр. К., 2002.
2. Крапивина В.В., Назаров В.В., Назарова В.М. Из опыта консервационно-реставрационных работ на Березани // Археологічні відкриття в Україні в 1998–1999 рр. К., 1999.
3. Крыжицкий С.Д. Ольвия. Перспективы исследования, сохранения и музеефикации // Археологічні відкриття в Україні в 1998–1999 рр. К., 1999.
Лебедев Г.С. История отечественной археологии. СПб., 1992.
4. Малеев Ю.Н., Сегеда С.П. Методические указания по изучению антропологических материалов при археологических исследованиях. – К., 1988.
5. Михальчишин І.Р. Методичні рекомендації по складанню паспортів на пам’ятки археології // Археологічні дослідження в Україні 1998 р. К., 1999.
6. Пашкевич Г.О. Про відбір зразків для палеоботанічних досліджень // Археологічні дослідження в Україні 1998 р. К., 1999.
7. Пустовалов С.Ж. Про удосконалення методики розкопок курганів доби бронзи // Археологічні дослідження в Україні 1998 р. К., 1999.
8. Сегеда С.П. Методика збирання та транспортування кісткових решток людей під час археологічних розкопок // Археологічні дослідження в Україні 1998 р. К., 1999.
9. Янин В.Л. Очерки комплексного источниковедения. М., 1977

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Інститут археології НАН України - www. archeology.org.ua
2. Сайт спілки археологів України. Розділ «бібліотека» http://vgosau.kiev.ua